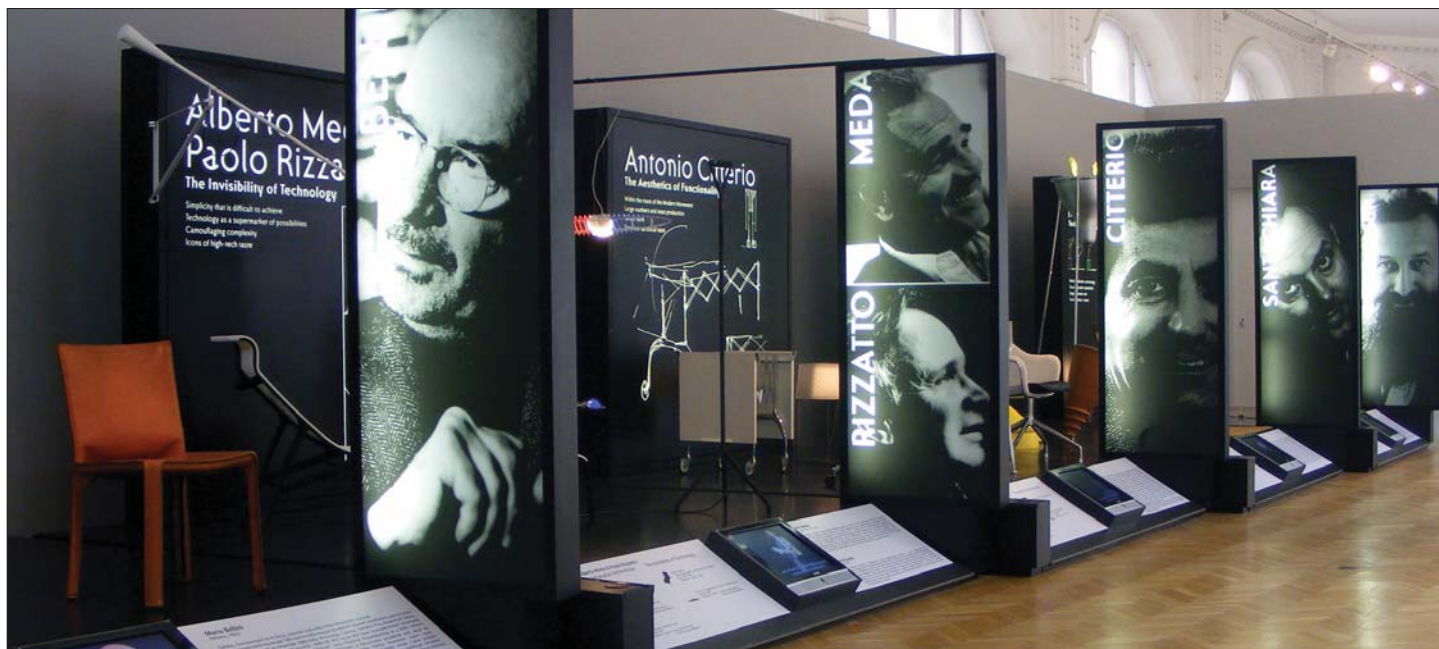

Maestri: az olasz design klasszikus mesterei

Kiállítás az Iparművészeti Múzeumban

Fotó: Horváth Róbert

Az idén tízéves Design Hét Budapest eseménysorozat díszvendégeként *Maestri* című kiállításával Olaszország mutatkozott be – mintegy másfél évtized után újra Budapesten, és újra az Iparművészeti Múzeum földszinti galériáján. Nehezen lehetne hozzá hasonlóan sikeres nemzetet találni a design mégoly széles és színes palettáján is immár több mint fél évszázada. A második világháború után ocsúdó Európában elsőként jelentkeztek az olasz tervezők a romokból újjászülötő világ mindennapi szépségeinek látványos felmutatásával, a hétköznapi élet örömeinek felmutatásával. És ami különösen figyelemreméltó, hogy – sportnyelven szólva – azóta is magas szinten őrzik példamutató formájukat.

A hagyományokat folytató, századokon át csiszolódott polgári kultúra gonddal kimunkált lenyomataként létező skandináv tárgyi világgal vagy a még pu-

ritánabb, az időállóságra, a használhatóságra és az egymáshoz való illeszkedésre különösen figyelő, a „protestáns etikát” őrző-folytató német-svájci tárgyalakotással szemben ugyancsak századok hozadékát őrző, de velük együtt a futurizmus örökét, az ipari haladás örömét, erejét és szépségét is hirdető olasz tervezők megoldásai lenyűgözték egész Európát és Amerikát is. Lenyűgözve figyelték a szakemberek és a nagyközönség egyaránt, ahogyan az alkotók friss és könnyed formákba öntötték a használati szituációkat, ahogyan – Jay Doblin markáns megfogalmazásával élve – „költészetet csináltak a WC-csészéből is”. E máig tartó magas ív mestereinek emlékezetes darabjai érkeztek hozzánk a világ egyik jelentős designgyűjteménye: a Triennale di Milano anyagából, a múzeum vezetője és egyben a kiállítás kurátora: Silvana Annicchiarico válogatásában.

Maestri – Az olasz design mesterei című kiállítás (részlet) / Detail of the exhibition Maestri—Legends of Italian Design Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2013 / Museum of Applied Arts, Budapest, 2013

**Gio Ponti: Superleggera
támlás szék (balra) /
Gio Ponti: Superleggera
chair (left)**

[1951] gyártó:
Cassina /
Manufacturer:
Cassina

**Franco Albini:
Margherita nádifotel /
Franco Albini:
Margherita**

rattan armchair
[1950] gyártó:
Vittorio Bonacina & C.
/ Manufacturer:
Vittorio Bonacina & C.

Az immár klasszikus – a 20. század második feléből származó olasz sikereket felvonultató kiállítás közepontjában stílszerűen maguk az – „élet színpadán” főszereplőként megjelenő tervezők állnak, akik színes egyéniségükkel a rendelkezésükre álló olykor kézműves-, olykor sorozatgyártásra alkalmas technikák, hagyományos és új anyagok kavalkádjából megteremtették ezt a vibráló, mindig megújulni képes örömteli világot. Az egyéniségek kezdeményező, példamutató szerepéről szól ez a kiállítás.

Aki konkrét mintát, irányt adott ennek a bő folyású folyamatnak, azzal indul e bemutató is: ő a reneszánsz szemléletű alkotó, a sokoldalú, építész, iparművész, díszlet- és ipari terméktervező, folyóirat-alapító és -szerkesztő Gio Ponti, és aki befejezi, az a nyolcvanas évekbeli Memphis csoport egykori frontembere, a személyesen is Budapestre érkezett és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen nagy sikerű előadást tartott Michele De Lucchi.

Gio Ponti annak a világszerte ismert intézménynek is egyik fő kezdeményezője volt a húszas-harmincas években, amelyet a Monzai Biennáléból kinőtt Milánói Triennále néven ismert meg a világ, és ahová háromévenként ma is elzarándokol bemutatkozni és megcsodálni az úttörők legújabb eredményeit. Ponti alkotói szellemiségét itt leginkább *Superleggera* elnevezésű – majd’ hatvan évvel ezelőtt tervezett és a Cassina által napjainkban is gyártott – támlás széke képviseli, amely kecses formáin túl az úttörő modernnek és az olasz kézműves-hagyományok ötvözésének is ragyogó példája.

Ponti klasszikus munkája egyben a kiállítás fő tárgy-típusát: az ülőbútor műfaját is indítja, amelyben különösen példát mutatók az olasz tervezők. Franco Albini – szintén még az ötvenes évekből származó – nádból készített légies-kényelmes fotelje az organikus-vernakuláris formák klasszikus képviselője. Az olasz designtörténet testvértriójából Pier Giacomo és Achille Castiglioniak a *Mezzadro* elnevezésű, traktörülés transzformációjával létrehozott ülőkéje ma is

friss ötlet és formai megoldás. De idetartozik az egykor az Olivetti-féle számítógépeken keresztül ismertté lett Mario Bellini visszafogottan elegáns támlás bőrszéke: a *Cab*, a hatvanas évek lázadásaiból a modern európai bútortervezés gyökereihez visszanyúló Enzo Mari által tervezett, finom aluöntvény és vastag marhabőr együtteséből létesített *Tonietta*. A késő modern utáni nemzedék további emlékezetes munkákkal képviselteti magát: Gaetano Pesce duzzadó vörös formáival emlékezetes műanyaghab foteljével, a minden posztmodernről szóló kiadványban közölt Mendini-féle *Proust* fotellel, avagy a legendás Memphis csoport legfiatalabb tagjaként ismertté vált Michele De Lucchi szabályos fémcső körökből szerkesztett *First* támlásszékeivel. A tömeggyártásra tervezett műanyag ülőbútorok közül ragyogó színeikkel és funkcionálisan fontos tárolhatóságukkal emelkednek ki Marco Zanusónak és Richard Sappernek a Kartell cég számára tervezett gyerekszékjei. Ezekkel ellentétes szemlélet eredménye a futurizmus szellemét idéző Bruno Munari ferde ülősíki, támlás egyedi faszéke.

Fotó: Horváth Róbert

Fotó: Horváth Róbert

Ettore Sottsass: Casablanca polc (középen) / Ettore Sottsass: Casablanca shelf (centre)
[1981] a *Memphis* részére / for *Memphis*

A bútorok másik fő típusát a tárolók képviselik: köztük található Anna Castelli Ferrieri hatvanas évekből származó, henger formájú műanyag tárolóegységei, Achille Castiglioni szellemes kialakítású, forgatható *Foy* könyvespolcrendszer, Vico Magistretti vernakuláris gyökerű, lécekből szerkesztett összecukható könyvespolca, nem feledkezve meg az utóbbi negyedszázad legnépszerűbb alkotójának: Ettore Sottsassnak a Memphis csapatát szimbolizáló *Casablanca* könyvespolcáról. Voltaképpen közéjük tartoznak Enzo Mari-

← **Achille és Pier Giacomo Castiglioni: Mezzadro ülőke / Achille and Pier Giacomo Castiglioni: Mezzadro stool**
[1957] gyártó: *Zanotta / Manufacturer: Zanotta*

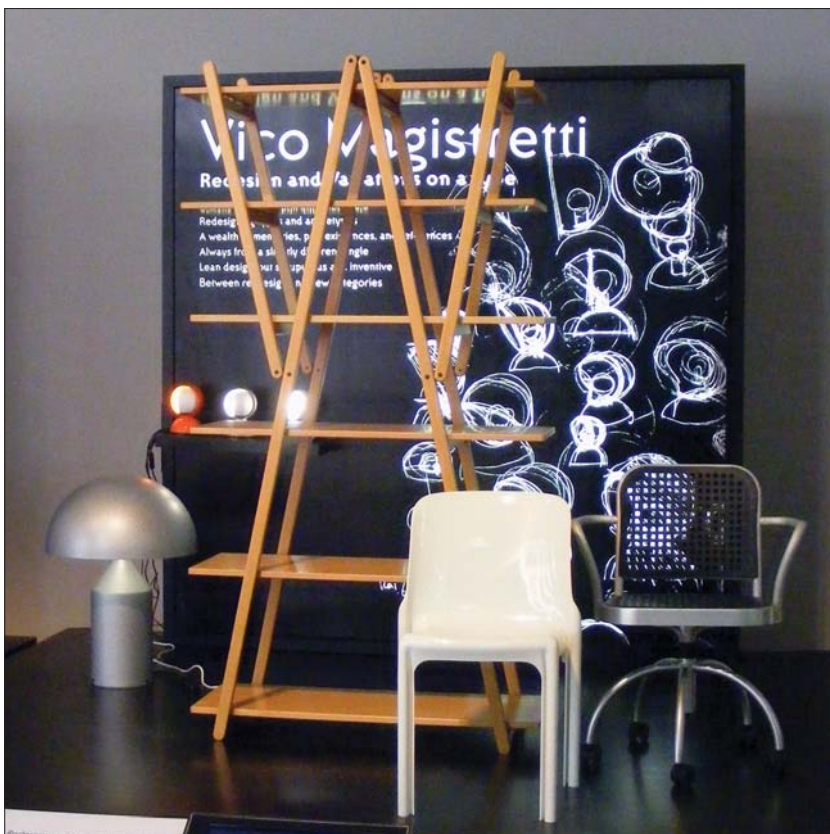
Joe Colombo:
Acrilica asztali lámpa /
Joe Colombo:

Acrilica table lamp
[1962] gyártó: O-
Luce / Manufacturer:
O-Luce

nak a hatvanas évek elején született, markáns formamegoldású műanyag ikervázái is.

A kiállítás harmadik nagyobb témáját a világítótestek képezik, amelyek között használati tárgyakat épp úgy találunk, mint világító szobrokat. A mesterek segerszemléjén talán túl szerényen képviselt Joe Colombónak az új szerkezeti anyag lehetőségeit bemutató íves akril hangulatlámpája, az O-Luce számára tervezett *Acrilica*, Richard Sapper régen klasszikussá érett (névével is utaló) *Tizio* asztali lámpája, Ettore

Vico Magistretti: Nuvola Rossa összecusukható polc (középen) és Atollo asztali lámpa (balra) / Vico Magistretti: Nuvola Rossa folding shelf (centre) and Atollo table lamp (left)
[1977] gyártók: Cassina (polc), O-Luce (lámpa) /
Manufacturers: Cassina (shelf), O-Luce (lamp)

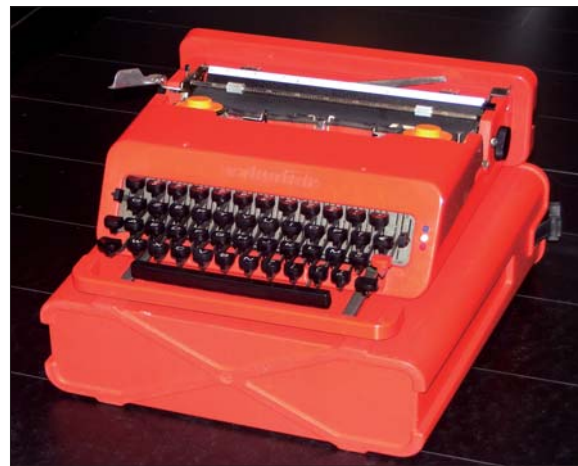

Sottsassnak és Michele De Lucchinak a Memphis-kört megidéző fényplasztikái a legmarkánsabb példák rá.

A kiállítás legkisebb részét képezik a szűken prezentált műszaki alapú tárgyak, mindennapi életünk új típusú eszközei. Ennek kétségkívül egyik úttörő alakja Angelo Mangiarotti volt, aki az olasz gyáripar fontos szereplőivel dolgozott együtt, és akinek korai tevékenységét itt asztali órája és varrógépe illusztrálja. Joe Colombo sajnálatosan szerényen szerepel itt is, de illik ez Mario Bellinire, sőt még a legszelebb hatáskörű Ettore Sottassra is. Aldo Rossi igazán híres-dívtos Alessi kávéfőzői és kávézóedényei szintén a háttérben maradtak (fényugarak nélkül) az egyébként alacsony pódiumon. Pedig ebben a műszakilag meghatározott világban különösen fontos formák születtek az olasz tervezők rajzasztalain.

Az olasz mesterek magas színvonalú – az olasz design teljes súlyát korántsem reprezentáló – kiállítása, amelyet a szakmai figyelem mellett a hazai nagyközönség érdeklődése kísért végig, nem kevés tanulsággal bír ebben a formában is számunkra. Mindenekelőtt említendő az eredeti szellemű eredmények mellett azok kiemelőtálasának fontossága, amely itt a színes tárgyakat élni hagyó, fekete-fehér elegáns sí-

Ettore Sottsass: Valentine táskairógép /
Ettore Sottsass: Valentine portable typewriter
[1969] gyártó: Olivetti / Manufacturer: Olivetti

kokból álló háttér és az egyéniségek önálló standjait jelző portrék sorából a személyes vallomásokat tartalmazó videókkal együtt áll össze élvezetes információs egységgé. Másik szembeötlő vonása a régen elhunytak és a ma is élők eredményeinek harmonikus együttélése, munkásságuk egymásba fonódása minden stílári különbségeik ellenére. Feltűnő sajátosság az is, hogy az itt kiállító – sokszor extrémén – szuverén alkotók túlnyomó többsége a milánói Politechnikumban szerezte diplomáját (építész szakon). Személyes

sajátosságnak tűnik csak, de talán mégsem az, hogy nagy többségük magas kort ért meg, nyolcvan-kilencven éves korában hunyt el. „Az intellektuális ismeret és a mesterségbeli tudás” markáns, sugárzó egyensúlyán túl talán az örömmel megélt mindennapi alkotó élet éltette őket oly soká.

ERNYEY GYULA
designtörténész

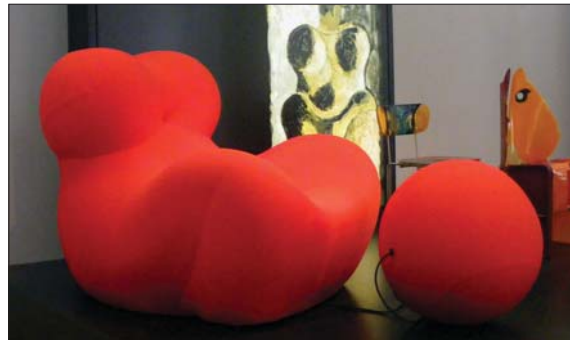
(*Maestri – Az olasz design mesterei. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2013. szeptember 27–november 24.*)

**Michele De Lucchi: First karosszék /
Michele De Lucchi: First armchair**
[1983] a *Memphis* részére / for *Memphis*

Fotó: Horváth Róbert

Gaetano Pesce: Up kollekció / Gaetano Pesce: Up collection
[1969] gyártó: *C&B Italia (ma B&B Italia) /
Manufacturer: C&B Italia (now B&B Italia)*

Fotó: Horváth Róbert

Fotó: Horváth Róbert

Fotó: Horváth Róbert

**Marco Zanuso és
Richard Sapper:
Műanyag gyerekstól /
Marco Zanuso and
Richard Sapper: Plastic
child's chair**
[1961] gyártó: *Kartell
/ Manufacturer:
Kartell*

**Aldo Rossi: La Conica
(balra) és La Cupola
(jobbra) kávéfőzők /
Aldo Rossi: La Conica
(left) and La Cupola
(right) coffee makers**
[1984] gyártó: *Alessi /
Manufacturer: Alessi*